

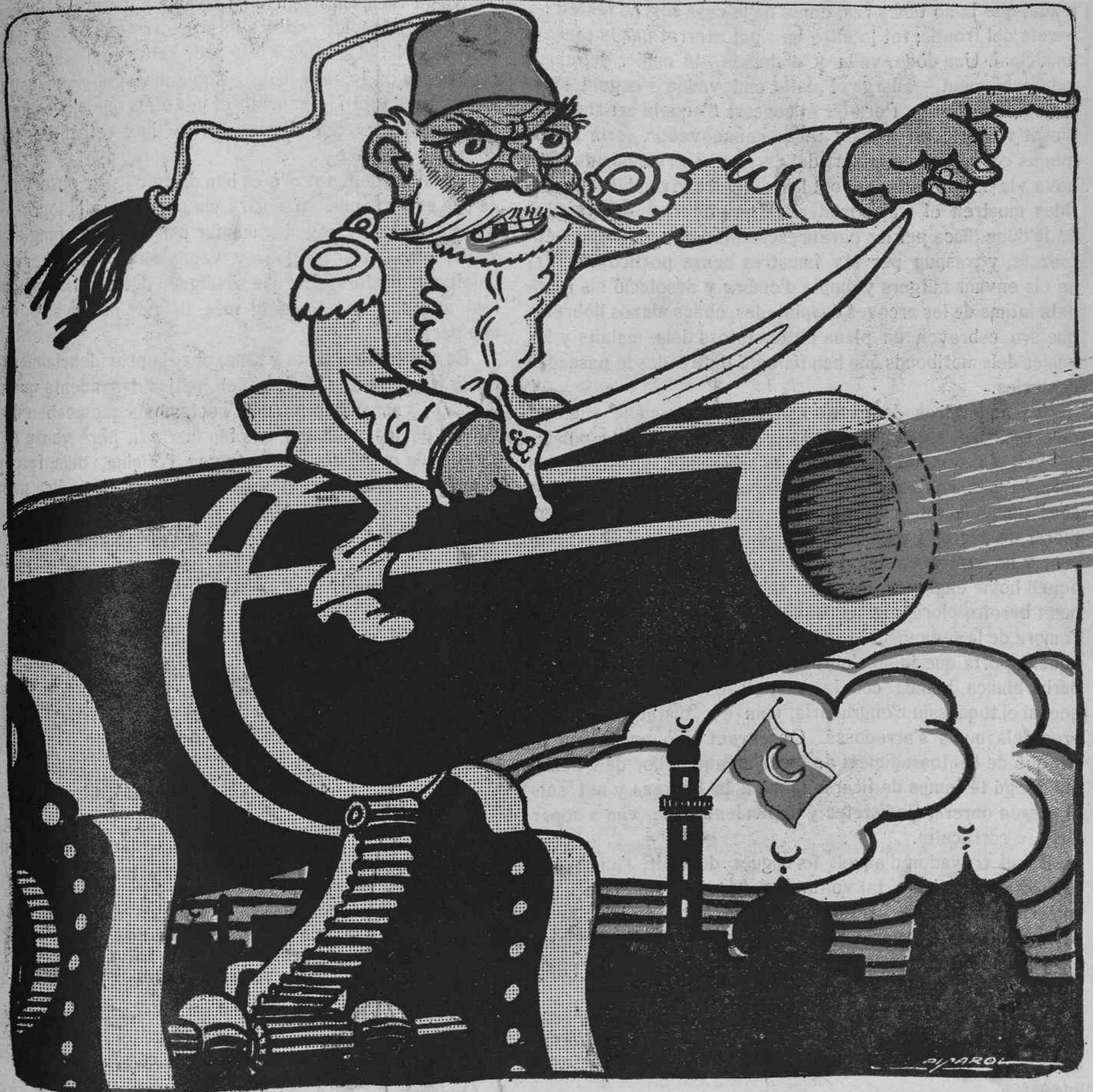
L'ESQUELLA DE LA TORRATXA

BARCELONA, 25 D'OCTUBRE DE 1912

Núm. 1765 ————— ANY XXXIV

PERIODIC HUMORISTIC ILUSTRAT

10 centims ————— Atrassats: 20

MAHOMET

—¡Ah, emborratxarse de sang cristiana!... ¡Quina «turca» més deliciosa!..

MOSAIC

Allà en un carrer estret de la ciutat vella, vora la reforma, cada capvespre un pobre vell fa serenada als tranzeunts. L'instrument que toca el vell són uns canons de llauna, que ell copeja ab uns martellets de fusta. L'instrument s'ona ab un tò planyivol, opac, com d'una arpa sorda. El concertista se situa sempre en el mateix lloc: al lllindar d'una porta barrada, que ja no tanca res, doncs de la casa sols ne resten les parets del frontis; tot lo altre ha sigut aterrat per la piqueta municipal. Una dòna, vella y endolada—la muller del music indubtablement,—allarga el platet endevades a la gent atrafegada que passa. Pera oir el concert d'aqueix artista mendicant y fruïrlo en lo que té de commovedor, seria precís que us coloquessiu a la part del darrera, en l'esplanada de la nova via en projecte; allí ont les antigues vivendas mitgpartides mostren el tragic misteri del seu interior, ont la llum de la lluna llisca per les parets escaixalades, pels sostres enfonzats, y traspua per les finestres sense porticons y bat en els envans mitgers y ompla d'ombra y desolació els recònets intims de les arcoves despintades, abans ninxos llobrecs, que ara esbraven en plena nit les fetors dels malalts y les ansies dels moribonds que han finit allí dintre, desde passades centuries.

En aquell tros de ciutat estripada, en aquella similitud de cataciisme, entre aquells munts de desferres, la música del vell es com un murmurí d'ànima també en runes y us sorprèn per una exquisitesa d'expressió impensada. Y els sòns d'aquells tubos de llauna tremolen, s'apaguen, y es un plorar de decrepit y es un defallir de naufrag lo que expressen, y ho expressen tan bé, que tenim l'evidencia de que aquell home enginyós, que s'ha sabut fabricar aquell instrument barato, plora alguna desilusió o canta la seva historia; l'ombra de la seva vida, sorgida allí mateix, tal vegada, darrera aquella porta que ja no s'obrirà. Ell té'ls cabells blancs y la barba blanca, blanca com la runa; ell té'l cos prim y sembla que si el toquessiu s'engrunaria, com els fustatges corcats prop dels quals s'arredossa. Observant això, endevineu el per què de l'entossudiment de tocar en aquell lloc de tranzit, ont ningú té temps de ficarse la mà a la butxaca y ont sols hi passen obrers, modistetes y dependents, que van a sopar lluny, a correquita.

Es el trovador d'aquell formiguer destruit, l'ultim que l'abandonarà y l'unic, tal volta, que, heroicament, farà que'l soterrin allí ont ha passat les poques hores de joia de la seva vida d'ilús. Aneulo a sentir, al vell music. En el melodic y primitiu sonar dels canons de llauna, descobrireu l'emoció de l'artista devingut captaire.

Y sempre valdrà més aquella música, que la que acompanya els cops estridents d'unes castanyoles de *coupletista*, que us mostra, alhora, la profunda negror de la seva axila gitanesca.

* * *

Actualment en nostres rambles se pot gosar d'un hermós espectacle. Unes grans rodes monumentals, al mitg uns cordills que desvien als vianants, uns pilots de terres que flairen a conreu y uns sots com fossars que conviden al suicidi. Al mitgdia els obrers s'ajassen, sense llei de rubor, en els munts de sorra humida, extreta de sota l'*entarugat*. Es una curiosa mostra de positures y d'indumentaries. Peus sense mitjons, mitjons sense peus, calces ab pedassos, gecs de vellut descolorit, camises plenes de suor, capells de totes formes y de tots matisos, faixes y garibaldines destenyides pel rosseg y la llum...

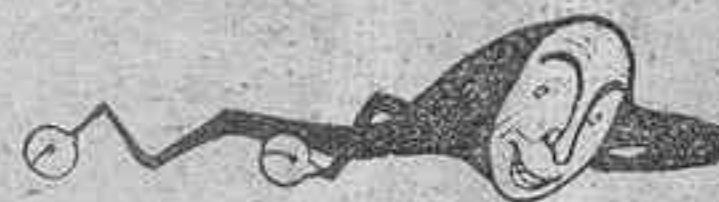
Alguns d'aquells obrers dormen ronxant com uns benaventurats, entre l'atraut de la ciutat activa; altres conversen, ab el cabas del menjar entre les cames.

Ningú els mira, ningú en fa cas; la natural badoqueria dels tranzeunts no arriba a interessarse per aquells galeots moderns. Ni tan sols la curiositat de saber com respiren en el repòs breu de la mitgdiada, els que manegen un magall desde bon matí, pot fer rellentir el pas dels que s'encanten enfront d'un aparador d'ortopedia o d'un retrat de torero vestit de pontifical.

Y, no obstant, tot allò es ben digne d'esser observat. No es pas sempre que en nostra via populosa s'hi logra sentir flaire de terra remoguda, muntar per turons de fang enganxats, oir copejar magalls y veure esquenes encorvades, palpitants d'esfors. Els que s'indignen del desordre momentani introduit en el passeig més tipic de nostra urb, no tenen pas raó.

Es una nota ruralista y sana, posada providencialment entre la frivolitat deambulant dels mitjos dependents que porten capses sota el bras, dels noctambuls que acaben de llevarse, de les modistes que fan marrada pera veure el seu xicot, dels *empleats* que's *fumen* l'oficina, dels forasters que s'aborreixen cercant una cara coneguda y dels mondans de per riure que no saben si comprar un ram de crisantemes o pendre wiski en plena acera del restaurant «Paris».

P. BERTRANA

Fi de temporada

Per més que'ls dolgui al «Saragossà» y al «Institut Agricol de Sant Isidro», darrers explotadors del ram, el calendari, avui, es una cosa completament superflua.

¿Per què's necessita, en realitat?

Està, la vida moderna, disposada de tal modo, que, ho volguem o no, ella, millor que podria ferho l'almanac, s'encarrega de tenirnos sempre al corrent de totes les particularitats que ab l'astronomia vulgar y la cronologia domèstica's relacionen.

¿Probes?... Tantes com vulguin.

Quan—per exemple—al castell de Montjuic fan salves, ja sabem que es el sant del Rei o que compleix anys donya Victoria.

Quan a la porta de Cà la Ciutat hi hà empentes, proba que es dijous y que l'Ajuntament ha de celebrar sessió.

MOSSECS Y ESGARRAPADES

Podent viure com germans... de menjadora, ja es ben trist que visquin sempre com gat y gos.

Si pels carrers se veuen colles de joves cridant y fent tancar botigues, senyal que es diumenge.

Si els tramvies van cap a la Barceloneta plens de gent, es que estem en època de banys.

¿Que al Pla de la Boqueria hi apareixen venedors de vidres fumats? S'acosta un eclipse.

¿Que'l bacallà s'apuja? Anem a entrar a la Quaresma.

¿Que ve a visitarnos el procurador? S'ha acabat el mes.

¿Que'ls barrets de palla van fugint de la nostra vista? Estem en plena tardor.

* * *

Sí. Res hi hà que senyali tan resoltament el fi de la temporada estival com la desaparició d'aquets alegres barrets que allà a primers de Juny solen fer el seu *debut* per les nostres Rambles.

L'història dels barrets de palla es l'història de l'estiu.

¿Surten els primers, blancs, correctes, primorosos?... Ja tenim aquí els dies llargs, les nits estrellades, les cantadores cigales, les lleugeres aurenets...

¿Aquella blancor primitiva s'ha anat convertint en groc dubtós?... El sol d'Agost ha daurat ja les fulles dels arbres, les flors s'han tornat fruits, les grans pluges setembrines vindran prompte a recordarnos que les vacances tenen un terme...

¿Del hermós barret dels primers dies no'n queda ja més

que una trista memoria, crudelment torrada, caigudes les ales y ab la cinta d'un negre... completament emancipat?... Donem l'adéu a les darreres tebiors estivals y disposem nos a resistir valentment les primeres alenades del Novembre.

«Quan lo sol el cranc voreja lo solstici no està lluny»,

diu en Clavé en un dels seus coros admirables.

Quan el barret se'ns acaba ben a prop som de Tots Sants,

podriem dir nosaltres, imitant a l'insigne cantor del poble.

* * *

¿No ho han observat, aquets dies?

L'aixam de barrets de palla que durant els mesos d'estiu ompla els nostres carrers y plasses, va disminuint a marxes dobles.

Cada vintiquatre hores que passen se'n veuen menos. Y els pocs que queden, reus proxims a ser posats en capella, tenen ja tots firmada la sentència y el seu fi senyalat.

L'un farà *mutis* el vinent diumenge.

L'altre, l'ultim del mes.

L'altre, el dia de la castanyada.

D. XAVIER TORT Y MARTORELL

Polític y advocat català, mort darrerament a Barcelona.

EN TORT Y MARTORELL
 A TRAVÉS DE LA CARICATURA
 (Reproduccions de planes satíriques de L'ESQUELLA)

CARNAVAL DE BARCELONA

La figuereta d'aquest any.
 (Publicada en 1892)

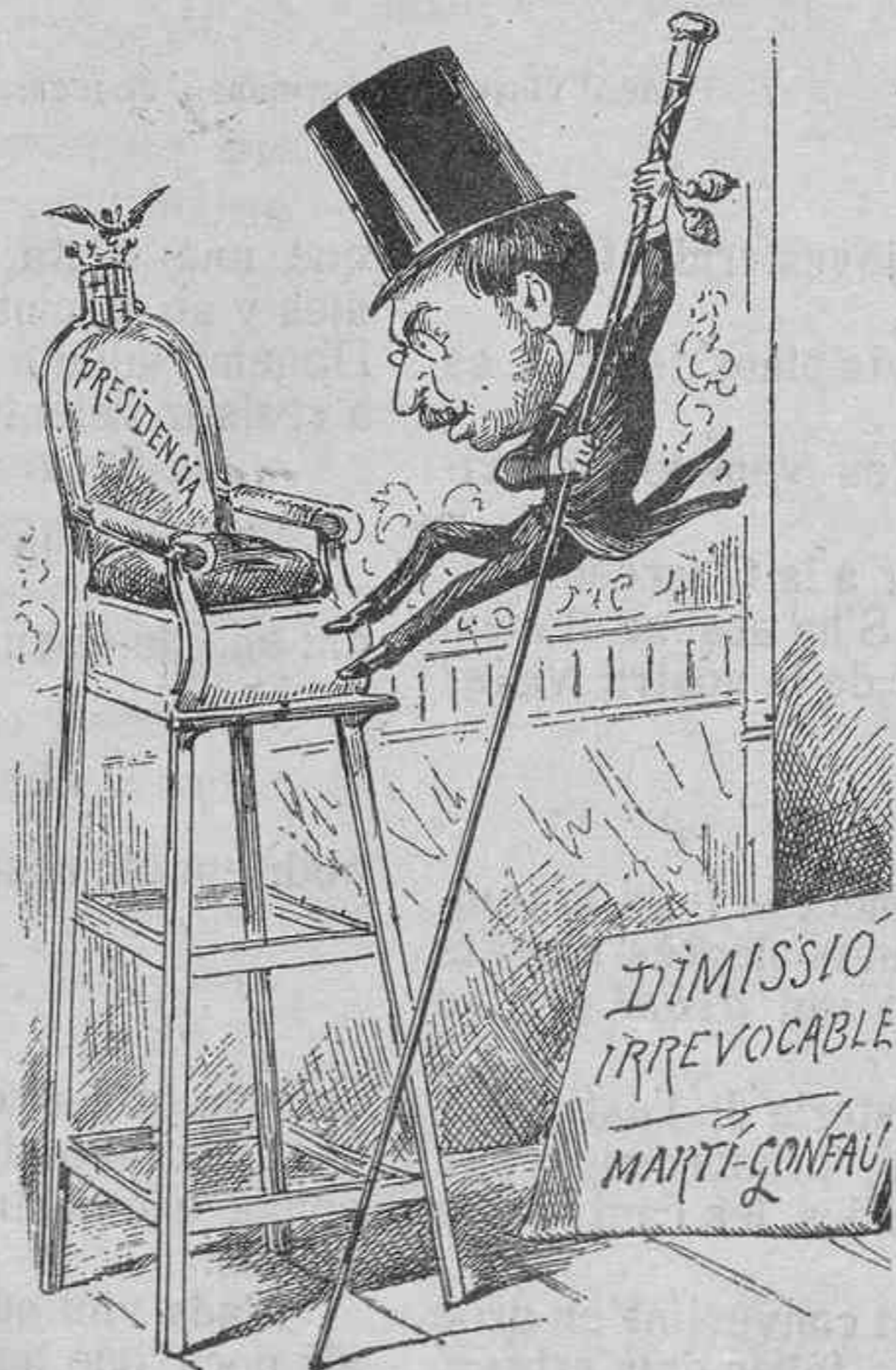
L'HERODES DE LA PLASSA DE SANT JAUME

No us espanteu venedors calmeu vostres amargures.
 ¡Generalment, dura poc la febre de les criatures!

ARCALDE DE PASSO

No arriba pas a fè'l bulto d'una nou; mes, pels dies que ha d'esserne, ja n'hi hà prou.

¡ARRIBA MENUT!

Ara sí que hi ha arribat, a copia de paciència; ara sí que, al fi, el tenim a dalt de la presidencia.

CANDIDAT REGIDORESC

Un reincident aixerit de molt escassa estatura; però, es allò, al pot petit hi hà la bona confitura.

Y tinguin per segur que, si després de Tots Sants n'apareix encara algun en public, serà per causes especialíssimes, d'aquelles que cada hu se sab y que de totes maneres mereixen respecte.

Jo ja sé d'un amic que's proposa continuar lluintlo, pesi a qui pesi, y desafiant les murmuracions de la gent, fins que'l cor li digui prou.

—iNo!—'m deia, l'altre dia, anunciantme aquesta resolució seva.—Jo no'l deixo aixís com aixís, el barret de palla.—

Y al pronunciar la paraula *palla*, subratllada ab noble enteresa, els seus ulls varen enterbolirseli.

Com ja compendran vostès, el meu amic es un dels més fermes campions de l'escola vegetariana.

MATIAS BONAFÉ

Joaquim Malats

Ha mort en aquesta ciutat, víctima d'una traidora malaltia, l'eminent pianista català en Joaquim Malats.

Ha mort jove, quan havia assolit la més alta consagració que pot esperar un artista: l'admiració de tot un poble. Malats era un executant impecable y portentós. De la seva carrera artística, dels seus triomfs, no n'hem de parlar nosaltres; ja els sab tothom. Ell fou un exemple de portentosa voluntat; ell sentia l'obsessió del predestinat a conquerir-se un renom universal; ell imposava al seu cos, enfeblit per la malaltia, l'enèrgica disciplina del seu esperit, sedent d'idealisme. ¡Y un tal home ha tingut l'amargura de veure's reduït a l'impotència y de fer renúncia a totes les seves nobles ambicions, obeint al fatalisme de les lleis de la vida!

Nosaltres ens associem al dolor que tots els seus nombrosos admiradors y compatricis deuen experimentar en aquest instant.

L'ESQUELLA DE LA TORRATXA rendeix aquest petit homenatge a l'il·lustre finat, el nom del qual perdurarà al costat d'aquells que han sigut en vida y són després de morts, orgull de la nostra estimada patria.

AIRES D'EMPORDÀ

EL FEDERAL Y LA FEDERAL

¿Sabeu quina es la primera impressió que sobta al visitant de Figueres, tot entrant en la dolça y hospitalaria ciutat de l'Empordà? Es la d'un poble rural... que no fos rural, o sia que no participés del *pugó de la tradició*.

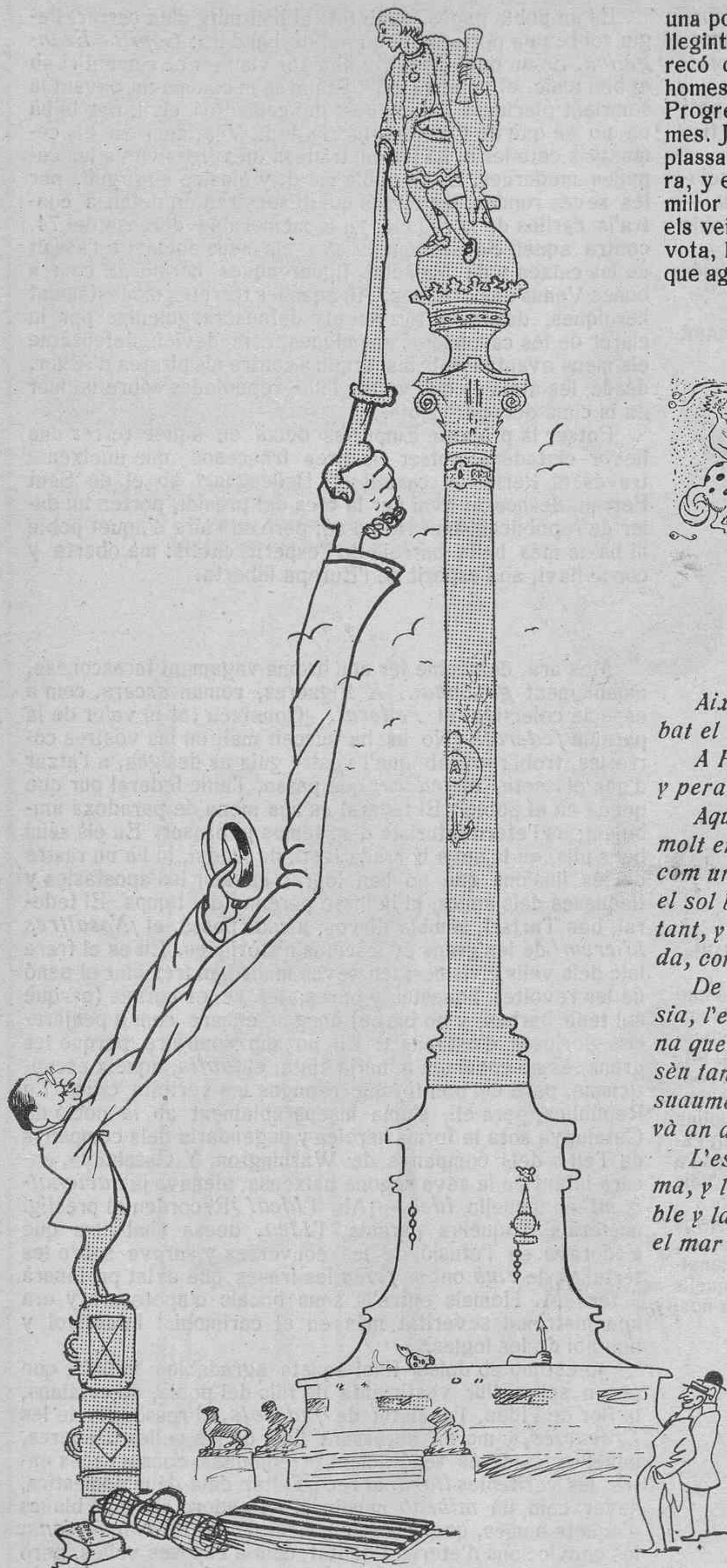
Es un poble pagès, y, ab tot, al bell mitg d'un carrer, lleugi sobre una porta, sota un pal de bandera: *Capilla Evangèlica*. Es un poble rural, y ahir tot visitant el cementiri ab el bon amic, el veterà Bofill, l'anim se'm commovia davant la somrient placidesa de bon gust del cementiri civil, ont hi hà un no sé què de Casa mortuoria de la Vila, com en els cementiris catòlics hi hà l'humil tristesa inexpressiva de les capelles modernes. Es un poble rural, y mostra ab orgull, per les seves rondes, les torres que li serviren de defensa contra'ls carlins de la rodalia, en la memorable defensa del '74, contra aquell Savalls que atiava els seus soldats a l'assalt de les caixes y de les noies figuerenques, hermoses com a bones Venus emporitanes. ¡Ah aquelles torretes modestament heroiques, desde ont tiraven els defensors, guiantse per la claror de les canonades enemigues, com devien defensarse els meus avantpassats mallorquins contra els pirates d'Alger, desde les atalaies que volten l'illa, repenjades sobre la mar en la cima dels penyalots!

Potser la propera Empuries deixà en aquet terror una llevar ciutadana; potser els aires francesos, que uneixen a través el Pertús el castell de Bellesguart ab el de Sant Ferran, deshonrat avui per la taca del presidi, porten un daller de republicanisme. No ho sé; però en l'aire d'aquet poble hi hà la més bella barreja de l'esperit català: mà oberta y cor al llavi, ab l'esperit de l'Europa lliberta.

* * *

Mes ara, deixeu-me fer una broma vagament tarasconesa, amablement *gascona*... A Figueres, roman encara, com a especie colectiva, el *Federal*. ¿Coneixeu tot el valor de la paraula *federal*? ¿No us ha succeït mai, en les vostres corrieres, trobarvos ab que'l vostre guia us designa, a l'atzar d'una plassetta, el *federal* que passa, l'únic federal pur que queda en el poble? El federal es una mena de paradoxa ambulante; es l'etern futurista d'un temps ja passat. En els seus bons ulls, en la seva honrada testa de model, hi hà un rastre de les ilusions que no han lograt esvanir les apostasies y flaqueses dels amics, ni la llissó perenne del temps. El federal, bon Tartari, sembla dirvos, a cada passa, el *¡Nosaltres hi erem!* de les grans evocacions històriques. Ell es el frare laic dels vells civismes; les seves mans han tremolat el penó de les revoltes honestes y pures; les seves barbes (perquè sol tenir barbes, y no barba) onegen encara com a penjarelles glorioses d'estandart. Ell no sab somriure, perquè les grans fès no coneixen la mitja tinta, el *matis*, aqueix escepticisme, pare del bon tò, que repugna les veritats crues. La República, pera ell, s'unia inseparablement ab la noció de Catalunya sota la forma heroica y llegendaria dels companys de Tell o dels companys de Washington. Y Catalunya, encara infant en la seva segona naixensa, alenava ja *nacionalment* en aquella *idea*.—¡Ah, l'*Idea!* ¿Recordeu el prestigi misteriós d'aqueixa paraula, l'*Idea*, deesa simbòlica que s'adorava en l'efusió de les converses y surava sobre les tertulies de *club* ont se *feien* les frases que aviat profanarà l'etern M. Homais entre'ls seus bocals d'apotecari, y era una matronal severitat més en el cerimonial infantivol y bon noi de les logies?

Jo estimo ab dolsor filial aquets agradables vellets, que posen sobre llur vestimenta de fills del poble, de catalans, la flor de l'*Idea*, l'apelatiu de *federal*, el ressò viu de les *Creencies*, y moren abraçant l'ast de les velles banderes, aquelles banderes tendrament orfeòniques, conservades entre les veritables *llars*, al recó d'altar dels déus domestics, sever com un *mihrab* musulmic.—Jo adoro els caps blancs d'aquets homes, que acaricien mentalment les *conviccions*, les conviccions d'eterna fidelitat, com a esposes velles, però sempre dolces, consolatrius a la vora del foc que té aires de sacrifici... Jo els veig, assaborint el consol de forjarse una immortalitat en el pensament del darrer jas ont dormiran, allà en els cementiris neutres, de dolsor oblidadissa, envoltantse en la terra proscria com Cesar ab la toga, com ab

TORNANT DE L'ASSAMBLEA

—¿Què tal, doctor?... ¿Que encara manxen, a Tarragona?
—No ho sé, Tofol. La nostra flama catalanista no'n necessita, de manxes.

una porpra d'homes excepcionals, de prínceps. Jo els veig llegint, ab joia, les inscripcions de la propia sepultura, en el recó de la terra ont nasqueren, de la terra ont volen morir; homes de tradició suaument barrejada ab el Progrés, aquell Progrés ab majúscula, que té la flaire de les velles proclames. Jo els veig ajuntarse, en la fantasia, al bell mitg de la plassa ont altre temps donaren el crit, incapassos de malura, y en un patriotisme doble de Catalunya y República, o, millor encara, de Federal (*¡la Federal, en fi!*) y d'Empordà; els veig puntejar, com farien els veils marquesos ab una gavota, la gojosa sardana nacional, entre les porxades típiques que agombolaren l'extingida y heroica joventut...

GABRIEL ALOMAR

GLOSARI

L'ILLA DE LA CALMA

XV

ELS PRENEDORS DE LLUNA

Airis com hem parlat dels prenedors de sol, ha arribat el moment de parlar dels prenedors de lluna.

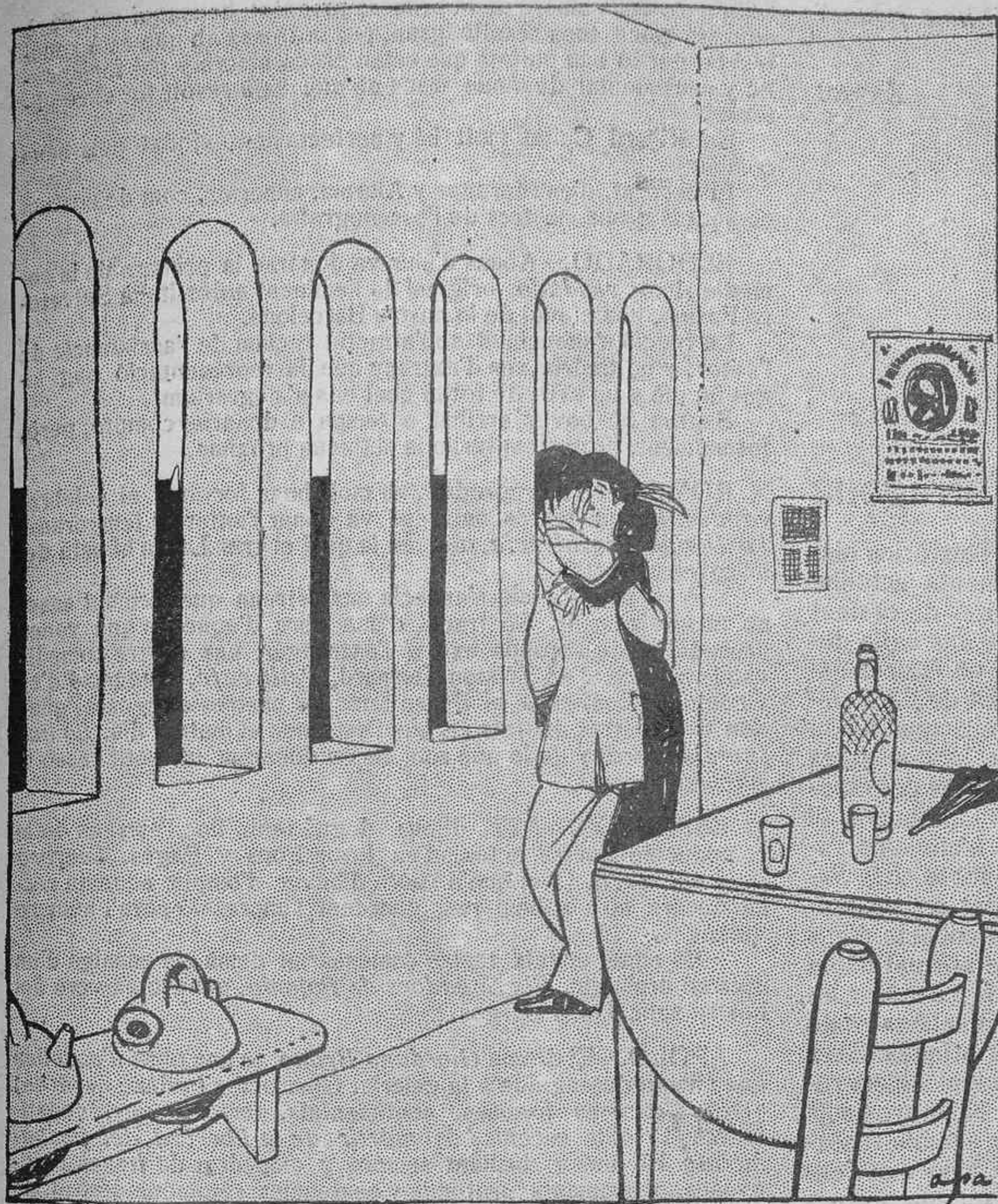
A Palma hi hà una escullera pera això: pera seurehi y pera pèndrehi la lluna.

Aquesta Riba, que es bellíssima, avansa mar endins, molt endins, fins anar a trobar la farola. Al damunt hi hà com un passeig, ab bancs pera seure—naturalment,—ab el sol ten encimentat y ab globos de llum, de tant en tant, y forma una llenca de pedra, ab el mar a cada banda, com un gran barco anclat en la terra.

De dia no s'hi veu ningú. Per prenedor de sol que se sia, l'esmentat sol hi cau tant de plè, que no hi hà persona que l'aguanti. Però ve la nit, y hi fa tanta fresca, s'hi sèn tan bé, la pau hi es tan bona, el mar s'hi gronxa tan suaument, que per poca feina que no's tingui, tothom se'n và an aqueira escullera.

L'espectacle, allí, es deliciós. Primerament hi fa calma, y la calma, com anem dient, es la prenda més amable y la que s'estima més en aquesta illa. Després hi hà el mar a dreta y a esquerra, que, ab el seu clapoteig ritmic y el seu trontollar de bressol, es capàs d'ensomniar y de fer dormir despert a l'home més aixeribit. An aquet mar hi han uns llumets verds, que's reflexen com esmeragdes, y uns altres damunt dels pals, y uns a rengles allà a les ribes, que són un regal del Rei; y an el cel la Via lactea y totes les constelacions hi floreixen ab tal bellesa, que'l que no's troba bé an aquell moll, ja's pot retirar de là vida.

Y això en nit fosca o en nit natural; peròls jorns d'abono, o sien de lluna, els jorns que an el mantell morat hi surt Ella, la groga odalisca, y's passeja per la nau, ab la seva grogor de malalta, y se'n và magestno-

LLUNA DE MEL

—.. ¿Trenta Orenses, dius, amor meu?

sament a dormir darrera dels pins, l'estada, allí, es tan sobirana, que, el no fer pagar pera veure tanta bellesa y tan benestar, proba una volta més que la Mare Naturala, quan li cau bé, també es generosa ab les seves criatures.

Les seves criatures, callen. No se sent ni una sola veu, an aquell balneari de poesia. Tothom contempla y absorbeix la part de visió que li pertoca. Tots respiren salabor y s'omplen els ulls de claror verdosa, y de mica en mica y d'un a un, aquells prenedors de lluna, s'entornen calladament, enduentse'n un tros de cel an el fons de tot de la seva ànima.

S'entornen tots, menys les parelles, que no les espanta la mitja llum, quan la mitja llum ve d'Ella. Els enamorats de tots els temps, sia pel mirar somort que sol gastar la protagonista, o sia perquè và de nits, o perquè sab guardar els secrets, sempre n'han sigut aimadors d'aquest astre de rostre palid. Els versos que se li han recitat són tants y tan calorosos, que per això Nostre Senyor la devia deixar sense orelles. Les declaracions que ha sentit formen tan llarga lletania, que no hi hau-

ria prous mots ni prous lletres pera escriureles, fent de cada estrella un mot, y ab els besos que ha hagut d'aguantar n'hi hauria pera no tornar a eixir més, si no fos tan pacienta y tan bona. Els enamorats se l'estimen. La tracten de tu. Li confien tot. Y, si aixís com es tan amunt la tinguessin més a mà, hi anirien a caure an els vidres, com un aixam de papellones.

Figureu-vos, doncs, de poguer tenir un lloc exprés pera anarla a veure, no més essent vistos per ella, si en tenen d'estar d'agraits els benhaurats que s'estimen. Fins un altar li farien, si no fos tan roda-cels y la poguessin pescar ab xarxa, quan se grona a dintre del mar. No'ns extranyaria gens que, an aquesta ciutat de Palma, desde que han arreglat el moll, s'hi fessin molts més matrimonis. L'ocasió fa els enamorats, y si allí en tenen, d'ocasió, pera dirse lo que s'han de dir ab la pau y el reculliment que vol el ram d'estimarse, que vingui la lluna y que ho digui.

Lo que hi hà es que, en lo de l'amor, quan l'ocasió es tan poètica y l'estada es tan suggestiva, es més hò l'amor que'l casarse, y's corre el perill imminent de que'ls prometges s'allarguin lo mateix que una estrella ab qua. Al prenedor de lluna cronic, ¿qui li parla de sagristies, tenint el cel per testimoni? ¿Còm se pot comparar l'epístola de Sant Pau ni tot el llatí, ab el llenguatge del

dols satelit? ¿Qui entra en la prosa de la vida, mentres la pugui llegir en vers? ¿Qui tanca l'esposa a casa, poguent tenir l'enamorada sota un dossier d'idealitat? ¿Y qui parla de capitols, poguent festejar, y festejar en un decorat tan esplendit? El moll ajuda als que s'estimen; però'ls ajuda tan bé, que no se'n voldrien moure més. La lluna fa dir belles coses a l'orella dels que's volen; però, de massa belles que són, potser se les poden dir massa, y deu esser per això que Mefistofel, quan l'ignocenta Marguerida crida al Faust desde la finestra, també ab el seu raget de lluna, el dimoni la fa gruar, perquè sab, el gran pillastre, que lo gruat es desitjat, y això que la lluna del Faust la fan... dintre, al llum de magnesi.

Sia com vulgui, aquet moll de Palma es un lloc tan bell y tan tranquil, que'l que hi và desaparellat no pot esser més que per això: o perquè ha fet tard, o dejorn; o perquè'ls anys no li arriben, o perquè li han arribat massa; per massa jove, o per massa vell.

El qui té dona o té promesa y no la porta cada vespre a pendre un banyet de lluna, an aquell venturós moll de

Palma, que se'n torni al llit, que allò es la lluna. ¡Quasi no es digne d'esser jove!

XARAU

Assamblea Nacionalista a Tarragona

S'ha celebrat l'Assamblea Nacionalista en l'històrica ciutat de Tarragona. Aquest acte, en els moments actuals, quan pareixia que les idees polítiques y les lluites de casinet havien debilitat el sentiment patriòtic, ha sigut una bella demostració encoratjadora. Ningú, que no tingui un interès especial en amagar la veritat, pot dubtar de l'èxit de l'Assamblea. Feia temps que'ls homes practics, aquells que tenen l'oportunisme com única norma de conducta, havien extès un vel de grisor damunt la bandera catalana. Fins del dipòsit de solfes de l'entitat *més catalanista* de Catalunya, el benemerit «Orfeó Català», les mans comercials n'havien arrabassat l'himne fervent. Però, heusaquí que, de sobte, *Els Segadors* ressonen sobre el mar, en la tomba del rei en Jaume, pels carrers de la ciutat hospitalaria, en la coberta d'uns vaixells enfront de Montjuïc, après d'haverse afirmat d'una manera solemne que l'amor a Catalunya podia coexistir independent de tota acció política. L'«Unió Catalanista» resta com un lloc de refugi de totes les ànimes patriòtiques. Serà l'arca santa ont caldrà cercarhi la puresa de l'ideal abans repartit en minuscòls temples. Això ens plau. Nosaltres sols desitjariem que l'amor a nostra terra, que ara sembla resorgir, no's limités a manifestacions sentimentals, sinó que l'entusiasme renovellat se tradueix, en la pràctica, en una protecció decidida als nostres literats, als nostres artistes y a les nostres escoles.

A l'entusiasme xardorós, col·lectiu, cal afegirhi el fred entusiasme particular; aquell entusiasme més heroic encara, aquell que porta a realitzar solitariament actes de vera transcendència, com són ficarse la mà a la butxaca pera comprar un llibre, pera assistir a un concert, pera veure una comèdia o inscriure's en un patronat; en fi, pera tot allò que serveixi pera la definitiva victòria esperitual de nostra rassa.

NOVEDADES.—La companyia d'en Ricard Calvo continua la seva campanya artística ab èxit creixent.

Dilluns va estrenar la celebrada obra d'en Juli Dantes, arreglo del poeta Francisco Villaespesa, *La cena de los cardenales*. És un acte plàcidament hermós, de sana emoció y construcció senzillíssima. Més que obra propiament dramàtica, sembla una balada, un conte poètic posat a les taules. Tres cardenals que, després d'un sopar, en la dolzor d'una calmosa digestió, treuen a

relluir els seus amors de la primera joventut, heusaquí tot. Però aquesta poca cosa resulta gran, per la trassa ab que està construïda, per lo ben pintats que estan els caràcters y pel fons poètic y sentimental de bona mena ab que està resolt tot el cos literari.

En Ricard Calvo molt bé y perfectament ajudat pels seus companys.

El decorat, d'en Moragas y Alarma, superior, com de costum en aquets grans mestres de l'escenografia.

ELDORADO.—Abans d'ahir va donarse la primera de la comèdia *Amor vendado*, original de l'eminent autor italià Salvatore Farina, hoste avui de la nostra Barcelona.

La funció s'anunciava ab l'atractiu reclam de l'assistència de l'autor, y no tindria res d'extrany que la representació hagi sigut un plè y un èxit; de tot lo qual ens n'alegrariem.

Sentim no haver arribat a temps a donarne compte, però, formalment, prometem ferho la setmana pròxima.

ROMEA.—S'ha reproduït, ab molt bona fortuna, el celebrat *vaudeville*, que tantes entrades va donar l'anterior temporada; *La Divina Providencia*, obra en la qual el gran Larra hi està deliciósissim.

—Pera aquesta nit s'anuncia una estrena que promet ésser un aconeteixement. Se tracta d'una obra d'aquelles que venen precedides de sorollós èxit a l'extranger, una alegre comèdia vaudevillesca d'en Tristan Bernard, *Petit café*, traducció d'en Cadenas. Confiansa hi deuen tenir les nostres empreses, quan són tres teatres distints els que l'estrenen el mateix dia. *Lo que fuere sonará*, y de lo que soni els en donarem un petit ressò la setmana entrant.

ESPANYOL.—Ahir, dijous, degué tenir lloc l'estrena de la comèdia en quatre actes, d'en Josep Pous y Pagès, *Senyora avia vol marit*. Com que a l'hora d'haver d'omplir aquesta secció encara no'n sabem res, guardem l'impressió pera'l número vinent.

—En aquet mateix teatre comensaran demà els ensaigs d'un episodi dramàtic, *Els Segadors de Polonia*, quadro en vers del nostre amic Josep Burgas.

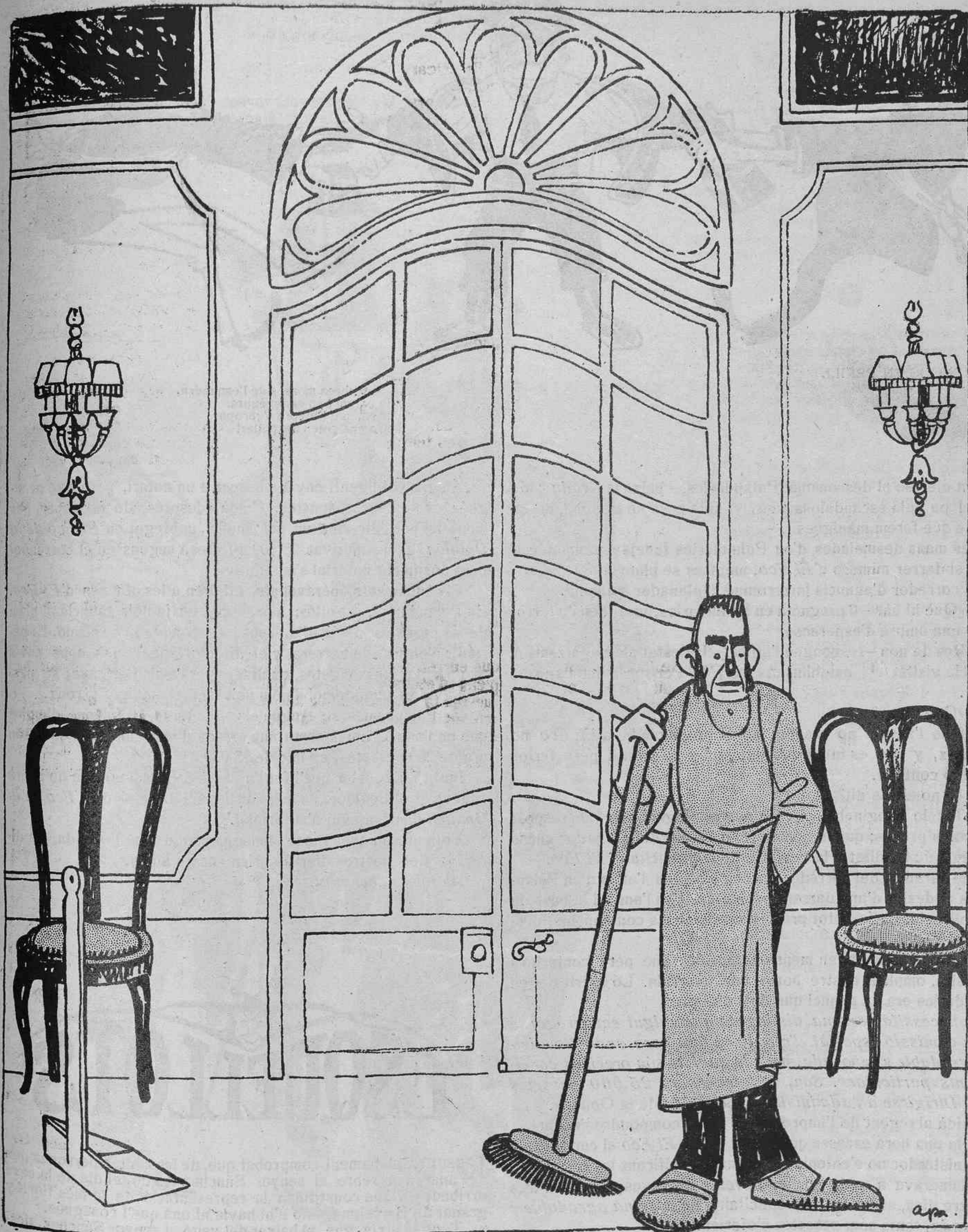
APOLO.—El drama *Giordano Bruno* es una obra d'aquelles que entren desseguida a la galeria. Cinc actes (quinze quadros) plens d'escenes fogoses, sentimentals, terrorífiques, constitueixen la vida escènica del *màrtir de la llibertat del pensament*. El diàleg, brillant sempre y empedrat de frases enginyoses, pensaments profunds y sentències salomòniques, ajuda també a l'èxit, que es cada nit sorollós y absolut pera l'autor y pera'ls artistes, que hi donen una perfecta interpretació, distingintshi les senyores Ferrer y Puchol y el senyor Rojas.

Una bona pensada

Assegut en la seva cadira de director d'*El Eco de la Opinió*, el pobre Palaudaries, enlairat a la condició de periodista, per capritxo de la sort abans que pels seus mèrits personals, se passava capficat les hores del dia y de la nit. La subscripció no augmentava, no creixien els anuncis y els llegidors eren cada dia més escassos.

—¿Què fer? La culpa—se deia a sí mateix en Palaudaries—no es pas meua. Bé sab Déu—afegia, contristat—que, per espai de molt temps y mentres m'ho han permès els recursos, he donat a l'*Eco* una empenta y un interès que pocs periodics han tingut. Els articles més interessants han sortit en les seves planes. Notables especialistes hi han discutit tots els afers. Les enquestes y les entrevistes s'hi han aconseguit unes ab altres... Aixís y tot—

LA VEU DE LA SENSATESA

—Nosaltres també estem de l'altre costat de la barricada.

UN COS EN PERILL

—Pobres mossos de l'esquadra, ja estem ben ennavegats. ¡Ara, que l'hivern s'apropa, ara ens volen despullar!

seguia dientse el desconsolat Palaudaries, —baixa la *tirada* cada dia; el pa puja escandalosament, y, si la cosa no s'adoba, no sé pas de què farem mànigues...—

Les mans desmaiades d'en Palaudaries fullejaven maquinalment el darrer número d'*El Eco*, mentres se planyia.

El corredor d'anuncis interrompé l'aplanador soliloqui.

—¿Què hi hà?—li preguntà en Palaudaries, posant en l'interrogació una ombra d'esperansa.

—Res de nou—respongué l'home.— He estat als magatzems A y B. He visitat els establiments N y L. Per tot la mateixa resposta.

—¿Què diuen?

—Que l'anunci no respon; que la propaganda d'*El Eco* no produeix, y que es inutil que supliqui y m'esforsi pera ferlos veure lo contrari.

—¿Y no els ha dit?...

—Tot lo imaginable... A les meves obgeccions han respost que volen probes; que'ls demostrí lo extens de la *tirada*; que'ls convencí de l'utilitat y la ventatja de la publicitat d'*El Eco*.—

Les paraules del corredor encengueren en l'anim d'en Palaudaries el desitg d'una darrera probatura. Era l'anunci la base de la publicació. Calia, a tot preu, conquistar els comerciants, despietats, irreductibles.

Agafà la ploma y, en menos temps del que pera contarho's necessita, omplí el nostre home una quartilla. Lo escrit per en Palaudaries era un anunci que deia aixís:

Se necessita persona distingida que vulgui encarregar-se d'una comissió especial. Treballarà una hora cada dia. Feina agradable y reposada, pera la qual no són precisos coneixements particulars. Són, al comensar, 25.000 pessetes l'any. Dirigirse a l'administració d'El Eco de la Opinió.

Cridà al regent de l'impremta y li feu compondre l'anunci.

Feia una hora escassa que havia sortit *El Eco* al carrer y ja l'administrador no s'entenia de feina classificant les respostes, que numerava a mida que arribaven a les seves mans. En tres o quatre dies, sumaren, els sollicitants de la *feina agradable y reposada*, tants com pessetes s'oferien.

En Palaudaries no hi veia de content. ¡Còm desmentiria als directores dels magatzems A y B, que, davant la por de perdre els quartos, se negaven a anunciar! ¡Còm deixaria als amos dels establiments N y L boca-badats d'admiració!

Alegre y diligent, envià a buscar a un notari, pera que prengués acta de les respostes. Cuidà, després, de fer saber, per medi del pericdic, que un sol anunci, aparegut en *El Eco de la Opinió*, havia motivat 25.000 ofertes, segons en el corresponent document notarial s'acreditava.

Els anunciants, meravellats, afluiren a les oficines d'*El Eco*. En Palaudaries, orgullós, aumentà la tarifa dels anuncis al preu de sis pessetes per ratlla, sense descompte ni comissió. El periodíc s'enfilà a la carrera, y el director, que tants cops havia vist perillar les mongetes, exaltades per l'amic Bertrana, se passeja avui en un automobil com no'l té ni el mateix Lerroux.

En Palaudaries se tragué els sollicitants del davant, dientlos que en l'anunci havia sortit una errada d'impremta, ja que'l sòu era de 250 pessetes, en lloc de 25.000.

Inutil fer constar que'l fet no passà a Barcelona. Ja ho haurà endevinat el llegidor, ab sols dirli que'l director d'*El Eco de la Opinió* disposa avui d'automobil.

Tothom sab que, sense la magnanimitat d'en Foronda, els directores dels nostres diaris anirien encara a peu.

Ab tot y saber tant.

X. Y.

ESQUELLOTS

RESULTA plenament comprovat que, de les moltes persones que anaren a rebre al senyor Sánchez Anido, el dia de la seva arribada—y que constituïen la representació de lo més florit y granat de Barcelona,—no n'hi havia ni una que'l conegués.

Tant es aixís, que, al baixar del vagó el senyor Sánchez, després d'uns moments de dubte y vacilació, va entaularse entre ell y el president de la Cambra Industrial el següent dialóg:

—Si al Gobernador están buscando, llegó hace poco.

—¡Pues no hagamos más el coco!
¡Yo soy don Luis!
—¡Yo don Juan!

**

No s'ofengui, doncs, el senyor Governador, si algun cop li retreuen que, a l'arribar a aquesta capital, era un perfecte desconegut.

No s'ofengui y, sobre tot, procuri que quan se'n vagi no el coneguem massa.

EL nostre Prelat ha fet, aquets dies, una visita pastoral als feligresos de la província de Tarragona. Un tranquil se presentà a cà'l Bisbe.

—¿Que hi fora el senyor Laguarda?

—No, senyor; es al Vendrell.

—¿Al Vendrell?... Caram, sí que... ¡pobre gent!...

—¿Quí, pobre gent?

—Els vendrellencs: l'any passat, el còlera, aquest any, el senyor Bisbe... No poden sortir de plagues.

●

L'Emilià Iglesias, en el Congrés, ha dit que'ls lerroxistes no han intervingut en la vaga de carrilaires com a revolucionaris, sinó com a pacificadors.

Ja ho sab tothom, això, don Emilià; lo que ningú sab, es el preu.

**

Una altra veritat, també la digué en el propi Congrés el senyor Zulueta, a l'afirmar que no hi havia ningú que s'atrevis a defensar la llei de jurisdiccions.

Tampoc ningú defensa el tifus y ell va fent.

●

DIUEN els catalanistes, y això es la vèu general, que en l'Assamblea tinguda fou molt poc concorreguda la missa a la catedral.
¡Bona senyal!

●

JÀ tenim oficialment anunciat el partit reformista al Municipi.

Formen la minoria els regidors Ricart, Carcereny y Millán.

Per cert que, l'altre dia, el que fa de capdavanter d'aquet grupo de les tres gracies, va toparse ab l'ilustre Falqués.

—¿Ja ho sab—va dirli—que nosaltres som els reformistes?

—¡Bravissim!— diu que respongué'l barroc arquitecte.—Veiam si ara, ab l'ajuda de vostès, se donarà una bona empenyeta a la Reforma.

●

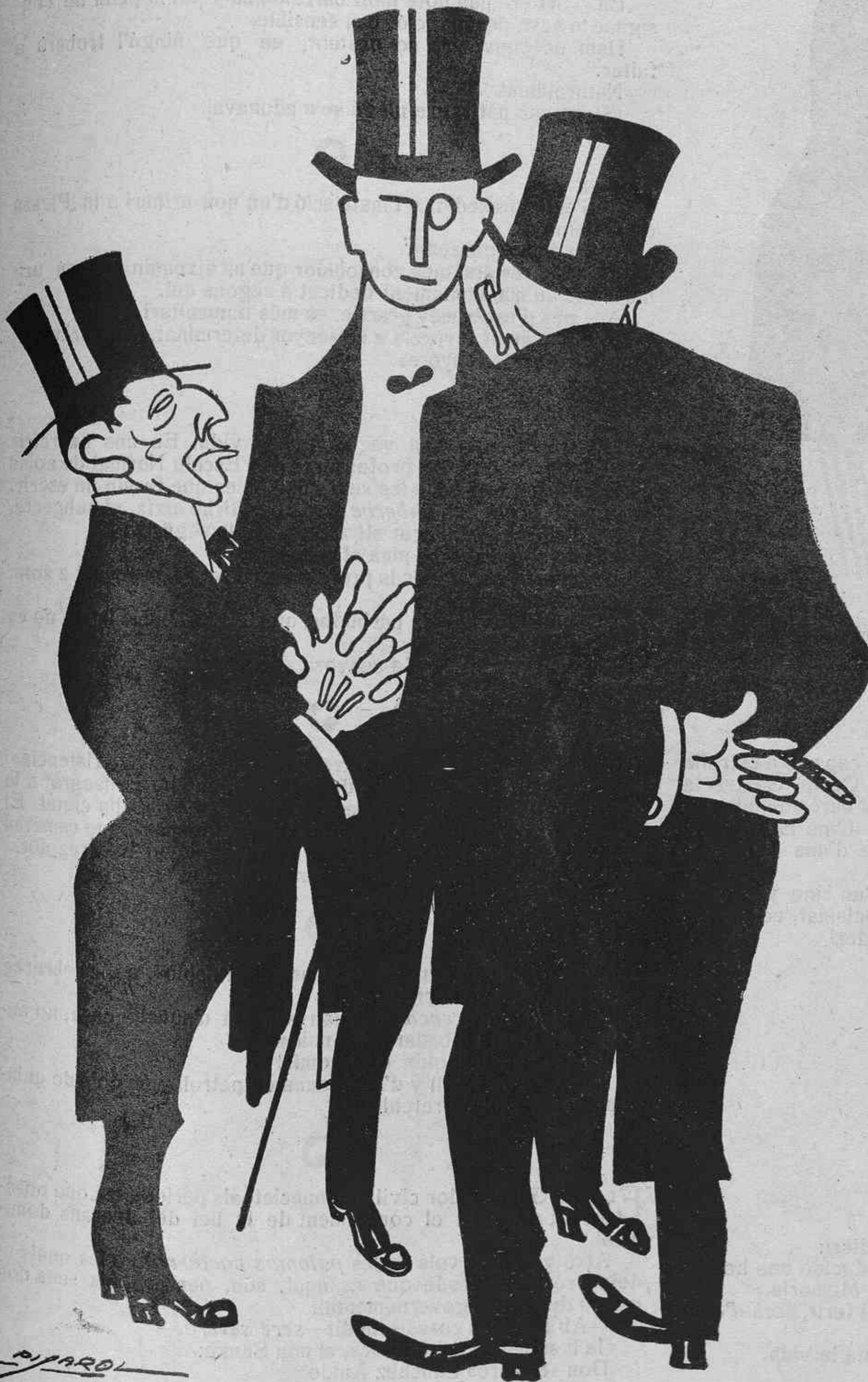
EN un dels apartats que la comissió consistorial formada pera que proposés a l'Ajuntament l'orientació que deu seguirse en el pressupost ordinari de l'any que ve, ha presentat, hi trobem aixó:

«d) Exigir als empleats municipals l'estricta compliment de les obligacions reglamentaries, a fi de que prestin a llurs respectius carrecs la deguda atenció y utilitat».

Sí, y un jamón, que diran alguns d'ells, segurament, en romancé matern.

●

A les deu del matí del diumenge que ve succeirà el cataclisme.

P. JARDI

ABONATS AL «LICEU»

—¿Eh, quines artistes tindrem aquesta temporada?
—¡Ja ho crecl... Unes dñes de molta vèu.
—¿Què vol dir, de molta vèu?... De molt pit y molt guapes.

PERA'LS MORTS

—¡Ah! ¿Ve d'encarregar la corona?... Bravisim...
—Sí, però estic en un dubte: no sé si portarla al ninxo del meu marit o al ninxo de l'altre...

No's tracta de cap trastorn sísmic, ni de cap pas d'estrella ab qua, ni de cap conferencia d'en Valentí y Camp. Se tracta d'una formidable reunió d'industrials y entitats barcelonines, cridades pel senyor Garreta y que tindrà lloc al «Cine Excelsior», pera veure d'explicar y aprobar el projecte d'una Exposició Universal pera 1914.

L'abracadabrant projecte sortirà doncs d'un cine y promet ser tota una pel·lícula. En ell naixerà, serà proclamat, aclamat y mort y enterrat. Vaja... ¡un projecte Max-Linder!

FARÀ un discurs excelent, tant aquí com a Sevilla, el polític eminent que, an el seu verb eloqüent, hi posi per complement un *chato de Manzanilla*.

LEGEIXO en la secció de sucesos del meu diari: «El guardia civil Pedro Canal se ha producido una herida, al caerse de un carro, en la calle de la Eterna Memoria.» Realment, aquet carrer, pera'l guardia civil ferit, serà *d'eterna memoria*. Perque no podrà menos de recordarse'n tota la vida.

AL festival dels *Boy-Scouts* barcelonins hi admeten, els organitzadors, a tots els xavals que's presenten, atenentse a certes condicions.

Una d'elles es que no poden dur les ungles llargues.

Al llegí aquesta noticia, deia, el fill d'un regidor:
—Ja estic veient que'l meu papa no serà mai d'aquets *boys*.

SISTEMA egipci. Com ja saben, divendres passat va morir el senyor Tort y Martorell.

En Tort era una nota molt barcelonina y val la pena de consignar la seva desaparició, ben sensible.

Hem de convenir, no obstant, en que ningú'l trobarà a faltar.

Naturalment...

¡Si era tan petit, que ningú se'n adonava!

EUREKA! S'està procedint a l'instal·lació d'un nou urinari a la Plassa de Catalunya.

Aplaudim la pensada.

Sempre resulta més consolador que'ns aixequin un bon urinari, que un mal monument dedicat a segons qui.

Además d'esser més practic, es més humanitari.

Un monument favoreix a un senyor determinat, y un urinari... fa favor a molts senyors.

SIGUEM indiscrets una vegada en la vida. En uns exercicis practics, una de les professores de l'Escola Normal de noies de Barcelona, imposa a les seves deixebles que fassin un escrit, en el qual la paraula *imberbe* sigui, per dirho aixís, el subjecte. A una d'elles no se li acut altra cosa que la següent:

«El hombre imberbe ama al creador».

Examinat l'escrit per la professora, li retorna, posant a sota, com a comentari ironic:

«También los hay *de* barbudos, que le adoran. La barba no es el corazón».

¡Divinament, estimada senyora!

10.000 pessetes de capital y tres anys de la seva existencia». Això diu *El Ampurdanés*, de Figueres, que ha consagrat a la gimnasia un cert professor recent establert en aquella ciutat. El bon senyor l'ha errada. Un professor de gimnasia que esmersa tantes *energies*, devia venir aquí, a educar als nostres regidors. ¡Quina magnífica ocasió pera acreditar-se!

EL dia 27 del corrent, en la «Casa del Pueblo», se celebraran grans balls de societat.

Si els *jóvenes rebeldes* s'han separat d'aquella casa, no entenem qui treurà a ballar a les noies.

¡Pobres guetos, quin compromís!

En lloc d'un fusell y d'una llauna de petroli, una noia de quinze anys pera tot entreteniment.

EL nou Governador civil ha anunciat als periodistes que posarà tot rigor en el compliment de la llei del descans dominical.

Això y lo dels vols de les *palomas nocturnas*, a les quals ni deixa respirar desde que es aquí, són, per ara, els seus dos camps de batalla governamental.

—Ab les dues coses—ha dit—*seré severo*.—

Ja li sabem el nom, doncs, al nou Sanxo:

Don «Severo» Sánchez Anido.

LR15

COSES DEL VIURE

-¿Qui? ¿Aquella xicota?... Ja ni m'hi faig, ni la tracto, ni ens parlem.
-¿Ah, vareu renyir?
-No; m'hi vaig casar.

CIENCIAS Y PACIENCIAS

Del calaix d'un sabi

D'ART ANTIG!

UN ENTRETENIMENT CASOLÀ.—L'ESPIRAL GIRATORIA

Agafarem un fil-ferro ben prim, en espiral, y l'empaparem d'oli, pera que se sostingui a flor d'aigua en una palangana.

Desseguida ens proporcionarem un tubo de palla plè d'aigua de sabó, que farem funcionar a mena de compta-gotes, aplicant el dit a l'obertura superior y tancantlo o obrintlo segons voluntat de l'experimentador.

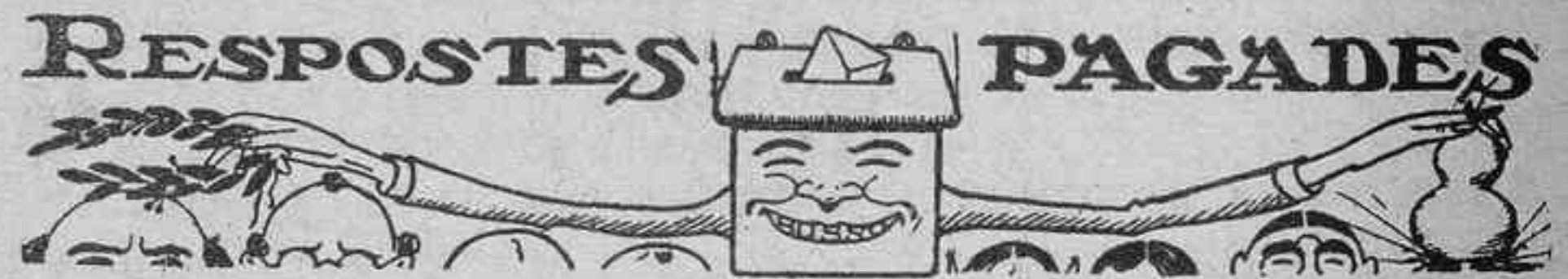

Si fem caure una gota d'aigua en el punt central de l'espiral, procurant que toqui el fil-ferro, veurem com dita espiral donarà varies voltes sobre ella mateixa, en la direcció marcada per la fletxa. A cada gota que farem caure de nou, el fil-ferro tornarà a bellugarse, y l'operació pot repetir-se fins que quedi vuid el tubo.

Això es degut a que'l sabó, damunt del fil-ferro, produeix una modificació en la forsa natural, que se'n diu *tensió superficial* y que existeix damunt de l'aigua.

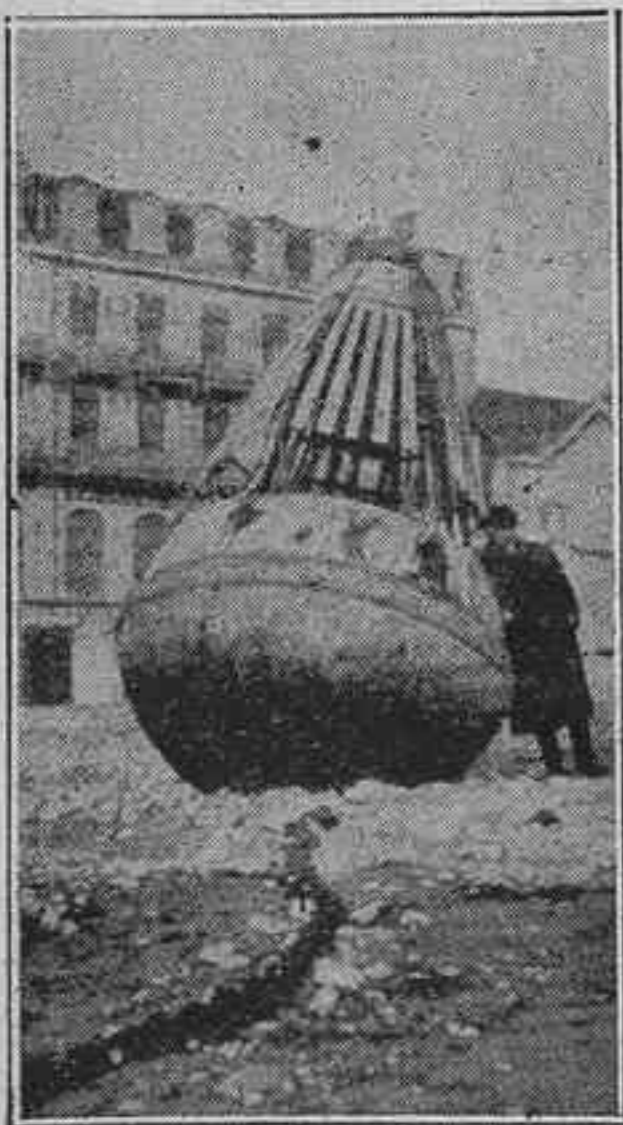

Bust de guerrer y vestal, de marbre, trobats darrerament entre les runes d'un teatre romà, a Vaison (Vaucluse).

A. Jáuregui: En la primera estrofa hi hà una assonancia que produeix molt mal efecte. Si ens vaga de ferli alguna esmena, potser sí.—J. Oller y Subirana: No'ns convé, per varies raons y, principalment, per les moltes incorreccions que conté.—Baldomero Sitges: No, senyor. ¿Vol res més categoric? La poesia, per massa mansoia, y, els epigrames, per massa bruts.—Venecia: Va semblarnos que no tenia un interès prou general.—Esteve Rius: Excessivament floialesca, digna d'un certamen rural.—Pep Cistellé: Jeroglifics, de tres, dos. L'intima es magreta d'intenció y de forma.—Melindres: Entra al calaix la xarada, després d'un xic arreglada.—Igual-Metro: Tot, no, però, alguna cosa, sí.—Santamaria: Ora pro nobis. ¿Vol que li digui? Un home que manifesta tants desitjos d'anar al cel, no hauria d'enviarnos versos a nosaltres, que som *ateos*. Vostè hi guanyaria y nosaltres també.

LA FORSA DEL MAR

Boia colossal que, durant la tempesta del passat Octubre, llensà, el mar, a més de vint kilòmetres lluny d'Étaples, ont era enclavada. S'ha trobat a la platja de Wimereux, unida a una cadena de 60 metres y una àncora de més de 100 kilos.

SOLUCIONS als darrers Trenca-caps

A la Xarada: *Sanfaina*.—Al Jeroglific I: *Mal sobre mal y pedra per capsal*.
Al Jeroglific II: *Cinc y quatre fan nou*.

— TRENCA-CAPS —

XARADA
Crec formal
que cap noia
es *total*
y alegria,
dos té res
d'encisera
sens la *hu-tres*
petonera.

CAVALLIERI DIVINUS

ANAGRAMA
Fa *tot y poca total*
el no esser gaire formal.

JOAN MESTRES M.

SINONIMIA
—M'han *tot* que an en Pasqual
li han fet malbé un *total*.

RAMON VALLS

JEROGLIFICS

I

100
: NOTA
Apendicitis

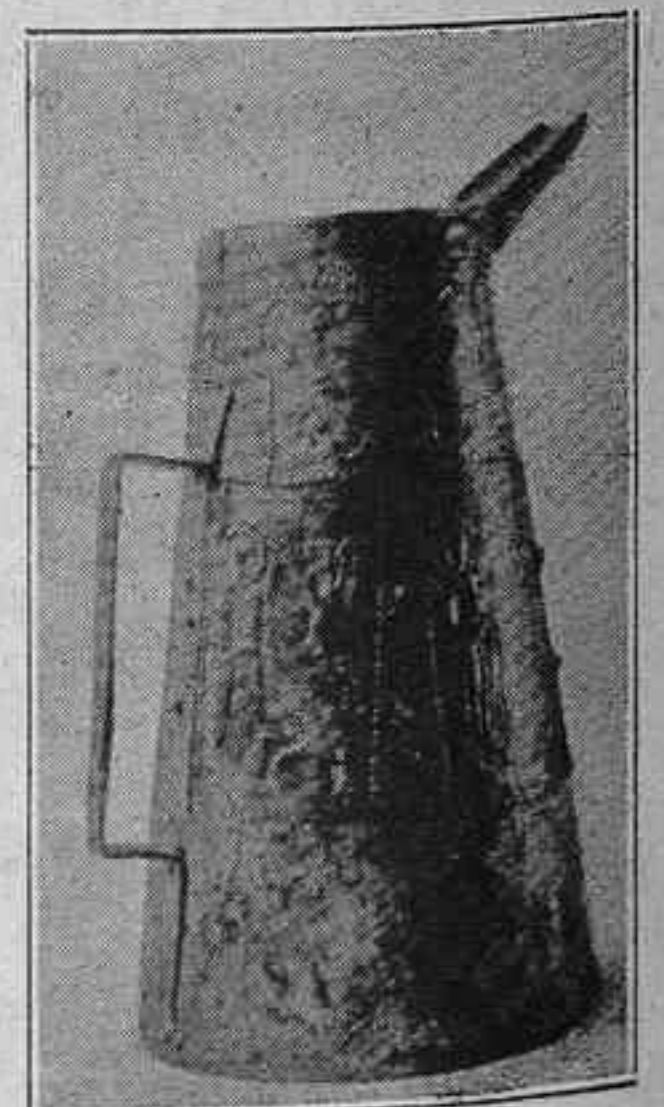
J. R. GRASSOL

II

K Notas

J. R. GRASSOL

RARESA ARQUEOLÒGICA

Gerro de bronze, ab relleus figurant escenes de la vida de Crist. Se suposa del segle v y acaba de descobrirlo el doctor Meunier, a Lavoie.

Antoni López, editor, Rambla del Mitg, 20, Llibreria Espanyola, Barcelona. Correu: Apartat n.º 2

ANUNCI

Se ha puesto á la venta el popular libro

EL AÑO EN LA MANO

Almanaque-Enciclopedia popular de la vida práctica, para 1913

EL AÑO EN LA MANO Es un completo resumen de todos los acontecimientos científicos, literarios, políticos, sociales y teatrales, ocurridos durante el año.

EL AÑO EN LA MANO Es libro indispensable para las familias. Instruye deleitando.

EL AÑO EN LA MANO Publica notables secciones ilustradas con grabados á varias tintas sobre heráldica, tauromaquia, historia del calzado, deportes, etc., etc.

EL AÑO EN LA MANO Regala á sus compradores máquinas de coser, muebles, equipos de novia, servicio de tocador, objetos de óptica, etc., etc.

EL AÑO EN LA MANO Regala a todos sus compradores una participación en la Lotería Nacional de Navidad.

Precio en rústica, 1'50 pesetas. Encuadernado en tela, 2'00 pesetas

Se vende en todos los kioscos y librerías de España y América

L'ESQUELLA
DE LA TORRATXA

publicarà, divendres que ve, un número
completament macabric
Els millors escriptors de Catalunya. Els
millors dibuixants del món

Valdrà, com sempre 10 centims

Obra nova

El triomf de la carn

per SANTIAGO RUSIÑOL

Edició popular. Ptes. 1

Se ven per tot

NOTA. — Tothom qui vulgui adquirir qualsevol de dites obres, remetent l'import en lliurances de Antoni López, Rambla del Mitg, 20, Barcelona, la rebrà a volta de correu, franca de ports. No res certificat. Als corresponsals se'ls otorguen rebaixes.

-Deixeume entrar, que en vida, vaig esser un gran home...
-¿Un gran home?... ¡Ningú ho diria!